

Валанцёрскі рух

казку? Не, гэта не казка, гэта — рэальнасць беларускай зямлі. На жаль, незлічоныя войны знішчылі тут шмат чаго з гістарычнай спадчыны, але астатняе робіць час і чалавечая нядабайнасць. Каб падтрымліваць парк у належным стане, трэба шмат грошай. Іх няма. Тым часам замак за непадае, а парк робіцца лесам, сістэма штучных стаўкоў і азёр засмечваецца, месцамі забалочваецца, бо парашана сістэма водабмену. Есць прыклад, калі такія парк з цягам часу проста гінулі.

Мясцовая адміністрацыя мае намер звярнуць увагу рэспубліканскага кіраўніцтва і грамадства краіны на праблему парка. Але ў Нясвіжы, акрамя "Альбы", — шмат іншых гістарычна-культурных аб'ектаў. Інакш кажучы, атрымаць неабходныя сродкі — цяпер нельга.

Дзіўна, канешне, атрымліваецца: за мяжой турысты аддаюць немалыя грошы, каб трапіць у такія мясціны. Тут і цудоўныя адпачынак на прыродзе, і магчымасць даведацца шмат новага. Калі прывесці ўсё ў належны стан, можна было б атрымаць выдаткі і атрымаць прыбытак.

Але калі чакаць лепшых часоў ды толькі марыць, парк хіба прыйдзе ў запусканне. Трэба рабіць тое, што магчыма, і на тых сродках, што ёсць. Напэўна, мена-

Валанцёры, якія працуюць тут, — студэнты з усёй Беларусі. Сёлета іх 60 чалавек. Большасць — актывісты БСМ. Яны плаціць толькі за дарогу, а жыллё, харчаванне, прасад да месца працы забяспечылі ў гэтым годзе Рэспубліканскі цэнтр па аздараўленні і санаторна-курортным лячэнні. Мінскі гарвыканкам, Клецкі лясгас і іншыя ўстановы.

Працуюць валанцёры 4,5 гадзіны раніцай, потым — адпачываюць, удзельнічаюць у разнастайных культурна-забаўляльных мерапрыемствах (конкурсы "Міс і містэр "Альба-2001", "Body art" і інш.).

Як паведаміў кіраўніцтва цэнтра занятасці Цэнтральнага камітэта Беларускага саюза моладзі Зміцер Савельев, "Альба" — не адзіны валанцёрскі лютнік. Школьнікі таксама працуюць на расчыстцы гістарычных ландшафтаў у Пінскім раёне (сядзіба Скірмунтаў), у Брэсце ("Цвярдыня над Бугам"), Віцебску, Гродзенскім парку.

Я лічу, што такі вопыт трэба толькі вітаць і ўскладаць падтрымліваць. Гэта ўзаемакарны практыка і для дзяржавы, і для моладзі. Хлопцы і дзяўчаты клопоціцца пра радзіму, а родная зямля ім дораць сваю прыгажосць, робіць іх больш моцнымі і здаровымі.

Вольга ЗАЙКІНА.

НА ЗДЫМКАХ: сяброўства пачынаецца з усмешкі; аб перспектывах развіцця парка "Альба" разважае намеснік начальніка ўпраўлення архітэктуры і горадабудаўніцтва Нясвіжскага райвыканкама В. Дражын; і дрыпасекі, і артэсты.

Фота Юрыя БОНДАРАВА.

Пра што б хацелася сказаць на II з'ездзе настаўнікаў Рэспублікі Беларусь

Па дзесяці намінацыях

вызначаецца рэйтынг навучальнай установы ў Асіповіцкім раёне Магілёўскай вобласці

У артыкуле "Кіраванне адукацыйнымі сістэмамі ў умовах рэформы агульнаадукацыйнай школы", надрукаваным у першым нумары часопіса "Кіраванне ў адукацыі", намеснік міністра адукацыі Рэспублікі Беларусь Г.Д. Дыліч асабліва акцэнт зрабіў на "неабходнасці стварэння на ўсёй вертыкалі кіравання механізму кантролю за якасцю адукацыі".

Работнікі адукацыі, асабліва тыя з іх, хто займаецца праблемамі кіравання, з задавальненнем сустрэлі ўвядзенне адукацыйных стандартаў, якія, безумоўна, будучы садзейнічаць стварэнню сістэмы кіраўніцтва дзейнасці па кантролі за якасцю адукацыі. Ні для каго не сакрэт, што аддзяленні адукацыі, адміністрацыі школ маюць патрэбу ў распаўсюджанні вучэбных метадычных работ са стандартамі. Маркум, было б мэтазгодным вызначыць адзін з раёнаў рэспублікі і замацаваць за ім групу вучэбных, вядучых кіраўнікоў сістэмы адукацыі рэспублікі, якія б напісвалі стандарты на ўсёй вертыкалі сістэмы адукацыі і аперавалі іх выкананнем. Але пакуль гэта нямае і далёка, але толькі перспектыва. У такіх умовах найбольш зацікаўлена ў іх выкананні, так і аб'яўленай формы адукацыі, установа адукацыі.

Ужо трэці год у свеце ў раёне мы праводзім спарбніцтвам срод установай адукацыі за дасягненне найвышэйшых паказчыкаў у працы.

Неабходнасць гэтага выклікала не столькі тым, што такія спарбніцтва вярнуліся да нас з чыноўнікаў і праводзіліся срод розных галін народнай гаспадаркі, аперш за ўсё неабходнасцю ў справядлівым судзіцтве паміж пераможцамі і пераможцамі працы кіраўнікоў установай адукацыі ў залежнасці ад яе якасці. Са звычайнай падзеяй загалі аддзяленні адукацыі і іх намеснікі, што калі справа даходзіць да размеркавання надбавак да заробатнай платы кіраўнікам, дык часцей за ўсё пытанне вырашаецца "на вока". Там жа, дзе ёсць сістэма ў адзінцы працы ўстановай, рабіць гэта немагчыма прасцей. Гэтаж жа нескладана вызначыць і пераможцаў спарбніцтва па выніках года, калі гэта будзе запатрабавана з кіраўніцтвам.

Распаўсюджваючы ўмовы раённых спарбніцтваў на год, мы вызначылі, што кіраўнікі першых п'яці з 27 сярэдніх і базавых школ раёна атрымліваюць надбавку да зарплат у аб'ёме 50 працэнтаў службовага акладу, прычым за 1-3 месцы — на ўвесь год, а за 4-5 месцы — на 1 квартал. (Тыя, хто заняў 6-10 месца, атрымліваюць 45 працэнтаў, 11-15 — 40 працэнтаў, 16-20 — 35 працэнтаў, апошнія 21-22 месца па сярэдніх школах — 30 працэнтаў). Кіраўніцтва аддзялення можа прыняць у адносінах да ўдзельнікаў іншыя разнаствы. Гэтая шкала разлічана на прымяненне пры творчых дасягненнях у працы і ў адукацыі вызначальнай, але не адзінай. Другім аспектам з'яўляецца "складанасць і напружанасць працы".

Спынімся на гэтым самым другім аспекце. У яго змест уключаны: складанасць цэпавой гаспадаркі, памеры зямельных участкаў, зменшэнне заняткаў у школе, навушнасць неграмадскага харчавання, прышкольнага інтэрнату для дзяцей з маладзясных сем'яў, кансультацыйнага пункта для вачовнікаў, колькасць раённых семінараў, праведзеных за канкрэты перыяд на базе школы, конкурсы, канферэнцыі, спартыўныя спарбніцтва, арганізацыя падвозу вучняў школьным транспартам. Канчатковы рэйтынг вызначаецца сярэдняй ацэнкай вынікаў паказчыкаў двух складнікаў: творчых дасягненняў і напружанасці працы.

Можна ўзнікнуць пытанне: школа займае апошняе або перадапошняе месца ў рэйтынгу, а яе кіраўнік выдзяляе надбавку — 30 працэнтаў? Пытанне лагічнае. Аднак нельга не ўлічваць, што па напружанасці працы адукацыі ў асабліва складаных умовах. Напрыклад, у раёне Лепельскай сярэдняй школы мае прышкольны інтэрнат для дзяцей з маладзясных сем'яў, свой харчаблок і цэпавую гаспадарку. У школе завочна вучыцца моладзь і да т.п. У выніку па складанасці, напружанасці працы Лепельскай сярэдняй школы лізіруе, а па сярэдняй ацэнцы двух складнікаў (50 працэнтаў + 35 працэнтаў) — 20-е месца за творчасць роўна 85 і пры дзеленні на 2 атрымліваем 42,5 працэнта надбавкі да зарплат. З прыведзеных разлікаў відаць, што надбавка кіраўніку гэтай школы вызначаецца пераважна за складанасцю кіраўніцтва ёю. Нехта можа запытацца: не па выніках жа працы школа ацэньваецца? Гэта так. Але ж мы не можам не ўлічваць тое, што школа на 30 працэнтаў забяспечвае патрэбнасці раёна ў месцы, навушнасці і выхаванні дзяцей з маладзясных сем'яў, навадзя значную колькасць моладзі, але не са "свайго" мікрараёна.

З 2000 года вынікі спарбніцтва або рэйтынг школ вызначаюцца паказчыкамі за год. Разшнне прымае Савет аддзялення адукацыі.

Што ўключана ў рэйтынг установай адукацыі? Усяго намінацый дзесяць, у тым ліку: праверка велья вучняў (па асобным палажэнні), якасць складання з даных па паступленнях вучняў у ВНУ і ССНУ, алімпіяды і вынікі кантрольных работ па тэстах абласных і раённых установай адукацыі з абавязковай прысутнасцю пры іх правядзенні асістэнта аддзялення адукацыі; базавы ўсёнавуц (вызначаецца па працэнту вучняў мікрараёна школы, якія спынілі навушныя па нейкіх прычынах), паспяховасць (вызначаецца па працэнту вучняў, якія пакінулі на другі год, выключачы выпадкі, калі гэта рэкамэндацыя медыка-педагагічнай камісіі), творчыя конкурсы, агляды, выставы і да т.п., фізкультура і спорт, якасць харчавання школьнікаў, прафілактыка злучнасці ў правальна-шкільна, кадравы блок, які ўтрымлівае ўлік даных па колькасці настаўнікаў з вышэйшай кваліфікацыйнай катэгорыяй і працу педкалектываў па абавязаванні ўдзелу ў конкурсах прафесійнага майстэрства, прыяцненне на патрэбы школы ўнёскаў спонсараў, шэфства, заробковых школь сродкаў, атрыманых ад фізічных і юрыдычных асоб матэрыяльных каштоўнасцей.

Аналіз прымянення нашай метадыкі, напрыклад, за 1999 год і за першы квартал 2000 года, паказвае, што вызначэнне лепшых школ не пераходзіць аб'ектыўна ацэньваць.

Так, паводле вынікаў працы за 1999 год пераможцаў спарбніцтва срод школ стала Асіповіцкая беларуская гімназія, другое месца заняла Вяцёўская сярэдняя школа, трэцяе — сярэдняя школа № 1, чацвёртае — сярэдняя школа № 3, пятае — Лапшыцкая (сельская) сярэдняя школа. А паводле вынікаў першага квартала 2000 года наперадзе — Вяцёўская сярэдняя школа, другое месца атрымала сярэдняя школа № 3, трэцяе — сярэдняя школа № 2, чацвёртае — гімназія, пятае — сярэдняя школа № 1.

Якая ж матывацыя ўнесеныя тых або іншых крытэрыяў ацэнкі працы школ? Я ведаю, што ў асобных раёнах рэспублі-

кі ўлічваюцца працэнт школьнікаў, якія вучацца на "добра" і "выдатна", а таксама — колькасць медалістаў. Мы не ўключаем іх у рэйтынг з той прычыны, што гэта можа прывесці да фарсіраванага росту гэтых паказчыкаў, не падмацаванага рэальнымі ведамі вучняў. Нават уключэнне другароднасці — справа рызыкоўная. Асобныя дабрыя дзеянні, забывшы пра аб'ектыўнасць у ацэнцы велья вучняў, могуць забяспечыць "стопарэнтнасць" паспяховасці і рэзка павялічыць колькасць медалістаў. Да гонару нашых педагогаў трэба сказаць, што выпускнікі-медалісты падвяргаюцца на ўступных экзаменах у ВНУ і ССНУ вартасць заваяваных імі ўзнагарод.

Асабліва трэба спыніцца на пытанні, звязаных з вызначэннем рэйтынгу школ па намінацыях "Творчыя конкурсы, агляды" і "Фізкультура і спорт". Не сакрэт, што колькасць розных конкурсаў, аглядаў, спартыўных спарбніцтваў значна павялічылася. Кожная з абласных пазашкольных устаноў лічыць свае мерапрыемствы самымі галоўнымі і важнымі, абавязковымі для ўдзелу. Сёння ў раёнах спецыялісты аддзялення не могуць скласці календарна-меропрыемстваў без таго, каб не залезлі ў вучэбныя дні. А ў гэтым жа можна ўгледзець парушэнне Закона "Аб правах дзяцей". Таму лічым неабходным прывесці ў сістэму спартыўна-забаўляльных мерапрыемстваў.

Міністэрства адукацыі вызначыла рэалізацыю спартыўных спарбніцтваў, а вось усялякія конкурсы растуць нібы грыбы пасля дажджу. Стварэння ўражанне, што арганізатары іх не могуць загалі вылічыць усе чыровыя даты, юбілей пісьменнікаў, гадзіны прыняцця гістарычна важных дакументаў. Што ў выніку? Аддзел адукацыі склаў гадзіны план, школы ў адпаведнасці з ім таксама спланавалі сваю работу, а потым раптам "напалывае" нешта новае... У ідэале неабходна складанне і дакладнае да арганізацыі адукацыі ўстановай календара ўсіх мерапрыемстваў па календарным год. Менавіта на календарны, фінансавы год, а не навушны, і зрабіць гэта нескладана.

Што робім мы, каб разгрузіць школы ад вельяга валу раённых, абласных, рэспубліканскіх мерапрыемстваў? Мы скарацілі колькасць конкурсных мерапрыемстваў для гарадскіх сярэдніх школ да п'ятнаці, для сельскіх — да дзесяці, для базавых школ — да п'яці. Пры гэтым заўсёды пазначаем абавязковасць для ўдзелу мерапрыемстваў, запрашаем да ўдзелу ў неабавязковых. Акрамя ўсяго іншага мы не павінны забываць пра тое, што, палючы конкурсную праграму спарбніцтваў рэспублікі, вобласці, раёна, трэба ўлічваць магчымасці іх фінансавання.

У намінацыі "Фізкультура і спорт" рэйтынг вызначаецца пераважна паводле вынікаў удзелу школ у спартыўных спаборніцтвах. З улікам таго, што школы разбіты па падгрупы ў залежнасці ад колькасці вучняў, іх месца ў агульным шэрагу вызначаецца дастаткова аб'ектыўна. Напрыклад, паводле вынікаў 1999 года першае месца з 27 школ раёна заняла Пратасевіцкая сярэдняя школа, у якой вучацца 150 чалавек.

У намінацыі па ацэнцы эфектыўнасці працы па зніжэнні дзіцячай значнасці і правапарушэнняў ўлічваем колькасць вучняў, якія ўчынілі. Рэйтынг вызначаецца па працэнту правапарушэнняў ад колькасці вучняў 4-11 класаў. З другога квартала 2000 года кожнага, хто ўчыніў значнасць, пазначаем каэфіцыентам "2", таму што ўраўноўваць значнасць і правапарушэнні было б няправільна.

Асобным радком па ўмовы спарбніцтва ўваходзіць агра-

нізацыя харчавання школьнікаў.

Паводлячы вынікі за мінулы год, пры ацэнцы работы школ з педагагічнымі кадрамі ўлічвалі працэнт педагогаў ад іх агульнай колькасці, якія маюць вышэйшую кваліфікацыйную катэгорыю. На Савене аддзялення прынялі рашэнне знаходзіць працэнт працы па павышэнні прыросту ў 3-гадовым стажам працы па ёй. Тэкі падыход дае магчымасць адсочваць прырост у працы па павышэнні кваліфікацыі кадраў, а не карыстацца варыянтам 1991 года. Лічым, што ўключаючы ў лік паказчыкаў колькасць настаўнікаў з першай катэгорыяй — неправада, таму што гэта можа прывесці да дэвальвацыі іх, маючы на ўвазе, што экзамен іх яе атрымання не патрэбны.

Вельмі асыражэна трэба падыходзіць да пытання ўдзялення ў рэйтынг паказчыкаў умяшчэння вучэбна-матэрыяльнай базы і ўсіх іншых, якія абавязваюць працэс, а не яго вынік. Мяркуюць самі: ці вяртаюць школы, што яны не маюць сучасных камп'ютэраў? Што састарэў бібліятэчны фонд? Што ў іх няма спартыўнай залы? Дарчы, Пратасевіцкая сярэдняя школа, якая, паводле вынікаў 1999 года, заняла першае месца па фізічным выхаванні, гэтай самай спартыўнай якраз і не мае. Спыаімаем мы ўключаць у лік паказчыкаў і колькасць вучняў, якія займаюцца ў факультатывах, на курсах па выбары, у навуковых таварыствах. Калі мы ўключым іх, заўтра будзем спыніць асобных кіраўнікоў, якія ў лагоні за лічбамі прагназуюць прыпынкі гуманізацыі навушнасці.

Адзіны паказчык, які мы палічылі неабходным уключыць і які тычыцца пытанняў умяшчэння матэрыяльнай базы — гэта рэйтынг школ па аб'ёму прыцягнутых на патрэбы школы сродкаў спонсараў, шэфства, а таксама заробковых паказчыкаў.

Гэты паказчык, спадзяемся, не будзе мець доўгай прапекі і знікне па меры палітычнага фінансавання сістэмы адукацыі.

Умовы спарбніцтва на 2000 год прадуражваюць уключэнне ў гэты працэс дзіцячых дашкольных і пазашкольных устаноў. Аксрэдло паказчыкі, якія ўлічваюцца па іх. Па дзіцячых садах гэта: індэкс даровых дзяцей, вынікі ўдзелу ў аглядах дзіцячых падрыхтаванняў "Машак", агляд "Харчаванне дашкольных", якіяны склад педкадраў; прадстаўлены перадавы педагагічны вопыт, зарэгістраваны ў РМК; вынікі ўдзелу ў прафесійных конкурсах; адсутнасць скаргаў бацькоў на работу педагагічнага і абслуговавага персаналу, факты па якіх падвердзіліся; вынікі праверак кантрольна-наглядовых органаў; добраапрадкаванне тэрыторый і памяшканняў; прыяцненне сродкаў спонсараў; платныя паслугі.

Падзяючы пазашкольных устаноў уключаны па ўмовы спарбніцтва: захаванне кантынгенту вучняў, якія наведваюць гурткі; далучэнне вучняў, схільных да правапарушэнняў, да заняткаў у гуртках; эфектыўнасць гурткавай работы; абавязковае перадавага вопыту, зарэгістравана ў РМК; прыяцненне сродкаў спонсараў і заробковых устаноў; становучыя вынікі праверак кантрольных органаў.

Мы не прэзтэндзем на права залічэння нашага вопыту ў сферу інавацый кіраўніцтва працы. Аднак ён можа быць карысным для спецыялістаў аддзялення адукацыі. І ёсць сэнс, лічу, пра гэта гаварыць з трыбуны II з'езда настаўнікаў.

Іван ПУЗЫНА, загадчык аддзялення адукацыі Асіповіцкага райвыканкама.

"Альба" не загіне

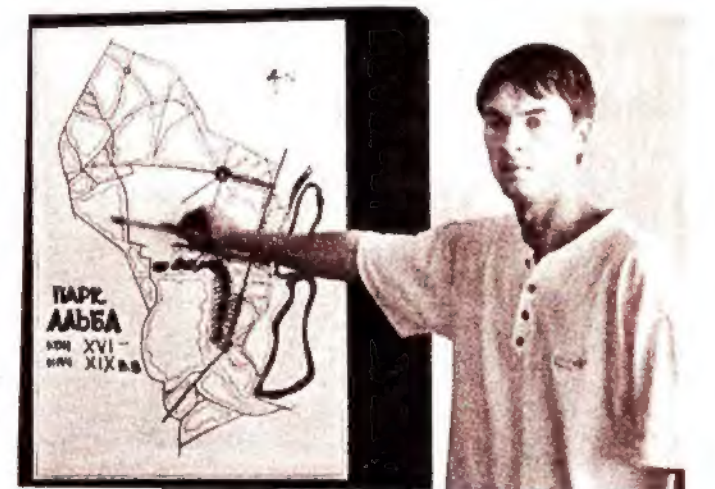
Сорца шчымілі ад прыгажосці, якую бачыш, калі крочыш па старажытных сцежках нявіжскага парка "Альба", што закладзены ў XVI стагоддзі тагачасным уладальнікам Нявіжска Сіроткам. Велічэе адчуванне даўніны напаяе душу нейкім таёмным траптаннем. Праз шаты магчымых дзюу праг-

ладваюць вежы старога радзілаўскага замка, ціха шапоча зялёная вада шматлікіх стаўкоў і азёр... Стоячы на штучным востраве, можна сабе ўявіць, як Радзілаў чакаў гасцей, якія плылі на балі на лодках па васьмі зробленых на яго загаду каналах, што разыходзіліся быццам промні. Нагадае

віта так разважалі арганізатары валанцёрскага летніка, што ўжо пяты год працуе ў нявіжскім парку. Беларускім сюзам моладзі, які займаецца валанцёрскім рухам, і ўпраўленнем архітэктуры і горадабудаўніцтва Нявіжскага райвыканкама распрацаваны канцэптуальны план добраўпарадкавання "Альбы".

абы так разважалі арганізатары валанцёрскага летніка, што ўжо пяты год працуе ў нявіжскім парку. Беларускім сюзам моладзі, які займаецца валанцёрскім рухам, і ўпраўленнем архітэктуры і горадабудаўніцтва Нявіжскага райвыканкама распрацаваны канцэптуальны план добраўпарадкавання "Альбы".

Фота Юрыя БОНДАРАВА.

Правы дзіцяці

На гронце сямейнай педагогікі

Днямі ў метро на вочы трапілася аб'ява: "Прафесія — матуля-выхавальніца. SOS — Дзіцячый вёска" запрашае жанчын, чыя прываенне аякач і вельяўца дзіцяй, для працы і пражывання разам з дзецьмі ў сям'і "Дзіцячый вёска". Патрабаванні: 27-40 гадоў, не замужам. Адрозніе ўзнікае ўмат пытанняў. Што за прафесія? Можна, гэта педагог? Чаму менавіта такія патрабаванні?

За адказами я накіравалася ў "Дзіцячую вёску", якая знаходзіцца ў Баранавічах. Вёска ўражае сваёй чысцінёй і гасціннасцю. Вока радуе кветкі, маладыя дзеці, маленькія ўтульныя хаткі. На жаль, у ёй не было чуваць дзіцячых галасоў: усе паехалі адпачываць. Засталіся толькі класіфікацыя дарослых, да якіх я і завітала са сваімі пытаннямі.

Патрабаванні з Рытай Міхайлаўнай Фурманавай, педагогам-псіхалагам "Дзіцячый вёска". Зараз яна займаецца адборм матуль-выхавальніц для новай вёскі, якая пачала будавацца ў Мар'інай Горцы. Яна і патлумачыла, што значае "матуля-выхавальніца". Жыццё ў "Дзіцячый вёска" уяўляе сабой форму выхавання дзіцяці-сірот, набліжаную да сямейнай. Гэта асноўная мэта з'яўлення такой вёскі на Беларусі (дарчы, работа вядзецца ўжо 5,5 года). Таму матуль-выхавальніца, па-першае, — ахоўніца сямейнага ачага. Асноўная роля жанчыны, якая вырашыла стаць на такі шлях, — выхоўваць, аякач, дапамагаць дзіцяці. З аднаго боку, матуля-выхавальніца — прафесія (яна атрымлівае заробковую плату, мае выхадныя дні, адпачынак), а з другога, калі жанчына становіцца матуляй, яна набывае новы сацыяльны статус. Матуль-выхавальніца — сацыяльная маці, якая за-

мяняе дзіцяці яго біялагічную.

Стаць матуляй для дзіцяці-сірот няпроста, бо існуе шэраг патрабаванняў і, галоўнае, конкурсны адбор. Адна з умоў — абмежаванне ва ўзросце. Сям'я складаецца з 6-9 чалавек. Каб даглядаць столькі дзяцей, трэба мець добрае здароўе. У вёсцы працуюць жанчыны, якія з той ці іншай прычыны не змоглі стварыць сваю сям'ю. Яны мелі патрэбу ў дзецях, а дзеці, у сваю чаргу, — у матулях. Зараз у "Дзіцячый вёска" трынаццаць мам выхоўваюць 95 дзяцей.

Конкурс матуль-выхавальніц будзе праходзіць на працягу года. Ён уключае некалькі этапаў. Першы — кантактавае аб'ява, у ходзе якой жанчына атрымлівае поўную інфармацыю пра "SOS — Дзіцячую вёску", прафесію SOS-матуль, знаёміцца з патрабаваннямі да матуль-выхавальніцы, запінае анкету.

Наступны этап — першае субаседанне, дзе высвятляюцца падрабязнасці жыцця жанчыны: узасамаадносінны ў сям'і, як складалася асабістае жыццё.

Далей канкурсанткам даецца магчымасць пажахчы ў сям'і. Стандартны мінімум складае п'яць дзён. Паводле слоў Рыты Міхайлаўны, вельмі важна, каб жанчына паглядзела на жыццё ў вёсцы з практычнага боку, пагутарыла з тымі, хто ўжо працуе,

атрымала больш поўную інфармацыю пра дзіцяй.

Пасля гэтага іспыту — стажыроўка ў "Дзіцячый вёска". Баранавіч у якасці памочніцы маці на працягу аднаго месяца.

І апошняе — тэарэтычнае навучанне (3-4 месяцы), якое прадуражвае вучобу па шэрагу дысцыплін, вельмі неабходных для будучай працы: медыцына, псіхалогія, педагогіка, дзіцячая і юнацкая літаратура, вядзенне хатняй гаспадаркі і інш.

Калі жанчына змагла прайсці праз усе этапы конкурсу, то фонд заключае з ёю кантракт. Будучая матуль-выхавальніца самастойна прымае рашэнне ў выбары дзіцяй для сваёй сям'і.

Знавалася б, што для таго, каб працаваць з дзецьмі, патрабуюцца педагагічныя адукацыя. Але супрацоўнікі фонду насцярожана ставяцца да канкурсантак-настаўніц, бо тая частка не могуць аякач за межы сваёй прафесіі. Спрабуюць скаме: настаўнік — вучань, а не маці — дзіця. У кожнай жанчыны закладзены мацярынскі інстынкт, таму іншы раз інтуітыўна яна ведае і алучвае больш, чым прафесійны педагог. "Дзіцяці не трэба нудная педагогіка, яму неабходны добрыя, цёплыя, шчырыя адносіны", — лічыць Р.М. Фурманова. Думаю, ёсць над чым задумацца нашым настаўнікам. Канешне, з цягам часу ў іх выпрацоўваюцца схематычныя адносіны да вучня (жыццёва і праблемна), але шчырае, добрае стаўленне робіць настаўніка сапраўдным майстрам сваёй справы. Каб стаць матуляй-выхавальніцай, трэба мець і педагагічныя ўменні і навыкі, а галоўнае — проста любіць дзіця.

Вольга ДУБОВСКАЯ

Конферэнцыі

Эфектыўнасць аздараўлення пастаянна аналізуецца

У Нацыянальным прэс-цэнтры для супрацоўнікаў газет, радыё, тэлебачання адбылася чарговая канферэнцыя па тэму "Тэмы аздараўлення дзяцей і школьнікаў у рэабілітацыйных цэнтрах Камітэта па праблемах наступстваў катастрофы на Чарнобыльскай АЭС пры Міністэрстве па надзвычайных сітуацыях Рэспублікі Беларусь".

Краязнаўства

Выхоўваць патрыётаў

Гомельская абласная станцыя юных турыстаў арганізавана ў 1957 годзе, а ў 1982 — яе супра-

цюючі і туристы вобласці атримали у падаврунку новае ўтульнае памяшканне. Тут створаны добрыя ўмовы для працы, заняткаў у гуртках і паспяховай дзейнасці чатырох аддзелаў — турысцкіх баз, летніцкай і экскурсій, спартыўнага і масавага турызму і краязнаўства. Ёх узначальваюць Э.К.Войцік, В.М.Глыбаўцаў, Л.Е.Казлова, Н.І.Зубрыцкая.

У 60 турысцка-краязнаўчых гуртках, у тым ліку пешаходных, горным, водным, велатурызму, юных арыенціроўшчыкаў, краязнаўства і іншых, займаецца больш за 800 чалавек. Дзеці і падлеткі паспяхова ўдзельнічаюць у спартыўных абласных і рэспубліканскага ўзроўня. Толькі ў 1998-1999 гг. тут падрыхтавана шпцы май-

і вучнёўскай моладзі Рэспублікі Беларусь", Праграма патрыятычнага выхавання дзяцей і моладзі.

Важнае месца ў выхавальным працэсе і фарміраванні ў вучнёўскай моладзі духоўнасці і патрыятызму ў навучальных установах Гомельшчыны адводзіцца дзейнасці музеяў. Дарэчы, у вучэбна-выхавальных уста-

Пять шубянок

Інструктыўна-метадычныя пісьмы Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь на 2001 — 2002 навучальны год

Чалавек. Грамадства. Дзяржава

У адпаведнасці з загадам Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь № 263 ад 05.05.1999 г. у 2001-2002 навучальным годзе працягваецца паступовае ўвядзенне сацыяльна-гуманістычнага курса "Чалавек. Грамадства. Дзяржава" замест існуючага "Чалавек і грамадства". У новым навучальным годзе "Чалавек. Грамадства. Дзяржава" будзе выкладацца ў 8-10 класах, а ў 11 класе — прадмет "Чалавек і грамадства".

Вучэбныя праграмы па курсе "Чалавек. Грамадства. Дзяржава" надрукаваны ў навукова-метадычным часопісе "Чалавек. Грамадства. Свет".

8 клас — № 3, 1999 г.
9 клас — № 1, 2000 г.
10-11 класы — № 2, 2000 г.

Іх паўторнае друкаванне будзе ў "Настаўніцкай газеце".

Па курсе "Чалавек і грамадства" ў 11 класе трэба карыстацца праграмамі для сярэдніх агульнаадукацыйных школ і прафесійна-тэхнічных вучылішчаў 1999 года выдання (Мінск, НМЦІнТ).

На сёняшні дзень па новым прадмесе выдзелены вучэбныя дапаможнікі для:

8 класа — Чалавек. Грамадства. Дзяржава. "Мой свет" пад рэдакцыяй Харына Ю.А. (Мінск, Нар.асвета, 1999);
9 класа — Чалавек. Грамадства. Дзяржава. "Свет людзей" пад рэдакцыяй Харына Ю.А. (Мінск, Нар.асвета, 2001).

Падрыхтаваны да выдання вучэбны дапаможнік для 10 класа "Свет сацыяльнага дзеяння". У сувязі з тым, што запаміналася яго выхад, асобныя тэмы дапаможніка будучы друкавацца ў часопісе "Чалавек. Грамадства. Свет", пачынаючы з № 2, 2001 г.

У 10 класе працягваецца вывучэнне сацыяльных ідэй, засвоеных школьнікамі ў 8-9 класах, таму важна забяспечыць перасмненне выкладання. У дапаможніку для 9 класа "Свет людзей" чалавек разглядаецца ў сістэме яго сацыяльных сувязей з блізкім мікраасяроддзем, а таксама з грамадствам і дзяржавай у цэлым. У 10 класе пры вывучэнні

падобнай праблематыкі акцэнтуюцца ўвага на дзейнасці чалавека. Маеся на ўвазе тое, што і грамадства, і культура, і духоўны свет асобы створаны і працягваюць тварыцца ў працэсе разнастайнай актыўнасці. Быць уласна чалавекам азначае браць лёс у свае рукі, ператвараць свет і самога сябе. Гэтая актыўнасць устаноўка павінна быць праведзена пры разглядае ўсіх тэм курса.

Тэма 1. "Чалавек дзеючы" задае тон усёй тэме і канцэнтруе ўвагу на такіх фундаментальных характарыстыках сацыяльнага дзеяння, як незалежнасць і рызыка. Усялякае дзеянне індывіда з'яўляецца ў нязым сэнсе сацыяльным і, трэба падкрэсліць, менавіта грамадства дае чалавеку свабоду самавызначэння, хаця і робіць такое самавызначэнне рызыкавым.

Тэма 2. "Чалавек масавы" закранае праблематыку, асабліва важную для XX стагоддзя. У сучасным грамадстве чалавек дэіндывідуалізуецца і пад уздзеяннем эканамічнай адзуканасці, і ў выніку жыцця ў вялізных мегаполісах, і пад уплывам сродкаў масавай інфармацыі. Справа не толькі ў павелічэнні народнасці і гэта групаванасці, але і ў спецыфічным феномене сучаснага соцыуму — "афекце натоўпу", які праяўляецца не толькі на стадыёне або на мітынгу, але і ў маштабах цільных дзяржаў. Зразумець прычыны і вынікі гэтай з'явы — значыць абараніць сваю асобу ад маніпулявання. Гэта тым болей важна, што адной з уласцівасцей "масавага чалавека" з'яўляецца схільнасць да насілля. Каб прадухіліць імкненне з вучнямі грамадства, так і ў самым сабе, неабходна абмеркаваць з вучнямі наступныя гэтай з'явы і механізмы абароны ад яе, ужо выпрацаваныя цывілізацыяй.

Тэма 3. "Мой чыноўнік" непасрэдна звернута да асобы вучня і мае на ўвазе прававы і маральны аналіз дзейнасці кожнага чалавека. Для гэтага апісаванне структурна пабудова чыноўніка, якая можа стаць мадэлю кваліфікацыі вучнямі асабістых дзеянняў. Тут важна не толькі засвоіць гэтыя тэматычныя матэрыялы, але і разгледзець розныя сітуацыі маральнага і прававага характару (на матэрыялах Практыкума), выкананыя практычнымі заданні.

Тэма 4. "Чалавек у сістэме рынчных адносін" працягвае знаёміць школьнікаў з асновамі эканамічных ведаў, спецыфічнымі з'явамі рынчнай эканомікі. Веды аб фарміраванні рынчнай цаны, аб каштоўных паперах, аб прадпрыемствах і бізнэсе, менеджэме і маркетынгу, безумоўна, спатрэбяцца вучням у штодзённым жыцці, дэпамотуць ім зарыентавацца ў палітарных сёння эканамічных прафесій. Асабліваю ўвагу неабходна звярнуць на ролю дзяржавы ў кіраванні рынчнай эканомікай. Важна падкрэсліць тым абставіны, што напрамкі эканамічнага развіцця краіны — вынік усвадомлення выбару і дзейнасці людзей па яго ажыццяўленні. Вылучэнне тэмы рэкамендуецца падмацоўваць матэрыяламі перыядычнага друку.

Тэма 5. "Сацыяльная структура і палітычныя працэсы ў грамадстве" закранае незвычайна важны пласт чалавечых дзеянняў, звязаных з барацьбой за завабав, палітрымку і выкарыстанне дзяржаўнай улады. Розныя сацыяльныя групы імкнучыся рэалізаваць у гэтай сферы свае інтарэсы. Асобы чалавек таксама выступае як "чалавек палітычны", распаўсюджваючы свой палітычны састаполад, прымаючы ўдзел у выбарах або іншых акцыях ці ўхіляючыся ад самавызначэння па гэтых пытаннях. Задача тэмы — абудзіць у маладых людзей пачуццё дачынення да палітычных працэсаў у сваёй краіне, дзейсна да іх адносіны.

Тэма 6. "Канстытуцыя Рэспублікі Беларусь" лагічна далучаецца да папярэдняй. Палітычныя жыццё — немагчымае без ведаў Асноўнага закону краіны, у якой жыццё. Пры вылучэнні праваў і абавязкаў грамадзяні Рэспублікі Беларусь карысна паспрачаць, як у нашай Канстытуцыі рэалізаваны асноўныя палажэнні Канцэпцыі праваў чалавека, якія вылучыліся ў 9 класе. Неабходна пазнаёміць вучняў з пабудовай нашай выбарчай сістэмы, якая забяспечвае дэмакратычнае кіраванне грамадскім развіццём. Вывучачы даленыя правы дакумент, трэба паказаць яго значэнне як "настаўленне да дзеяння", актуальнага для кожнага грамадзяніна.

Заклуччы дыспут пакажа вынікі праведзенай работы па фарміраванні актывнай жыццёвай пазіцыі старшакласнікаў. Але ў палеміцы

на тэму "Лёс і мае асабістыя дзеянні" не можа быць канчатковага фіналу, як няма яго і ў гісторыі.

Звяртаем увагу настаўнікаў на праблему грамадзянскай адукацыі, якая дас магчымыя для самапазнання, усведамлення сябе як асобы ў свеце, развіцця здольнасцей чалавека да самарэалізацыі, да наладжвання гарманічных узвямін у пэўным соцыуме, у грамадстве. Без засваення асноў дэмакратыі і праваў чалавека праз стварэнне сістэмы грамадзянска-прававой адукацыі ў школе дасягнуць гэтага немагчыма. Важнае месца ў гэтай сістэме займае прадмет "Чалавек. Грамадства. Дзяржава", матэрыял якога ва ўсіх класах дае магчымыя шматразовыя зваротаў да вывучэння прававых дакументаў: Докладшай правоў дзіціш (рэзалюцыя № 1386(24) Генеральнай Асамблеі ААН ад 20 лістапада 1959 г.); Сусветнай дэкларацыі аб забеспячэнні выхавання, абароны і развіцця дзіціш (Нью-Йорк, 30 верасня 1990 г.); Сусветнай дэкларацыі правоў чалавека, ратыфікаваныя Рэспублікай Беларусь (Мін., 1998). Канстытуцыі Рэспублікі Беларусь.

Для паспяховай дзейнасці ў гэтым напрамку раім настаўнікам звярнуцца да наступных публікацый часопіса "Чалавек. Грамадства. Свет".

Бяляева А.В. Правы чалавека як маральнае каштоўнасць. — №1, 2001. Васілевіч Г.А. Канстытуцыйнае развіццё Рэспублікі Беларусь. — №1, 2001.

Козікава І.А. "Канстытуцыя Рэспублікі Беларусь" у рамках грамадзянска-прававой (базовай) школы. — №3, 2000.

Панов С.В. Магчымыя рэалізацыі міжпрадметных сувязей з гістарычнымі курсамі ў працэсе выкладання правоў чалавека ў 7 класе. — №3, 2000.

Харын Ю. Праблема правоў чалавека ў курсе "Чалавек. Грамадства. Дзяржава". — №2, 2000.

Выпускны экзамен да курс сярэдняй школы па прадмесе "Чалавек і грамадства" па-ранейшаму застаецца па выбары.

Галоўнае ўпраўленне агульнай сярэдняй адукацыі.

Г е а г р а ф і я

Выкладанне географіі ў 2001-2002 навучальным годзе будзе ажыццяўляцца па праграмах сярэдняй агульнаадукацыйнай школы 2001 года, у якія ўнесены невялікія змяненні ў параўнанні з праграмамі 1998 года.

Змяненні ў змесце некаторых тэм:

6 клас — Тэма 1. Да асноўных паняццяў далучаны часавыя паясы, мясцовы і паясны час, да ўменняў вучняў — вызначэнне паяснага часу;

7 клас. Пералік географічных наменак пачаўся пачаўся Польшчай

7 клас — Тэма 4. Да асноўных паняццяў далучаны платформы, геасінкліналы, геасінклінальныя паясы;

8 клас — Тэма 12. Надаецца ўвага ведам вучняў аб велічыні і саставе тэрыторыі Расіі (на прыкладзе федэральных акругоў).

Уключаны дзве практычныя работы па замцаванай тэматыцы ведаў і выпроцоўку ўменняў састаўляць комплексную характарыстыку палітыка-адміністрацыйнай адзінкі тэрыторыі па розных географічных крыніцах.

Актуальныя звесткі аб саставе тэрыторыі Расіі можна атрымаць з артыкула Рома В.Я. ў часопісе "Географія в школе", 2000, №6 "Новые данные об административно-территориальном делении России в связи с началом коренной административной реформы".

Павялічылася колькасць галізн на вывучэнне складаных тэарэтычных і практычных пытанняў географіі за кошт скарачэння галізн на меней складаныя тэмы. Дадаткова вылучаны ўрокі абатульняючага паўтарэння:

у 6 класе — пасля тэмы 1 "Картка — другая мова географіі";

у 8 класе — пасля тэмы 2 "Паўночная Амерыка".

Надаецца, што ўрокі абатульняючага паўтарэння маюць вялікую ролю ў фарміраванні інтэлекту і географічнай культуры вучняў. На іх арганізавана абатульненне на большыя вынікі ўроўня выадага матэрыялу і набываюцца дадатковыя веда і ўменні за кошт вызначэння новых прычына-выніковых сувязей, выкарыстання прыёмаў аналізу, сінтэзу, параўнання, аргументацыі, доказаў.

У сувязі з тым, што праграма 9 класа прадугледжвае правядзенне экскурсіі на прадпрыемстве, аналагічная экскурсія знята з праграмы 10 класа. Улічваючы асаблівасці ўмовы і абсталяванне, якія патрэбны для правядзення палёвага практыкума, і шэражы, якія паўстаюць перад настаўнікамі ў сувязі з гэтым, зняты з праграмы 10 класа палёвы практыкум.

Змяненні закранулі нумарацыю практычных работ, якая суданесена з паслядоўнасцю вывучэння матэрыялу ў тэме. Пазначаны зорачкай выніковыя практычныя работы, за якія выстаўляюцца адзнакі ўсім вучням, бо яны накіраваны на прымяненне, паглыбленне і развіццё тэарэтычных ведаў і замацаванне ўменняў. У адрозненне ад трэніровачных выніковых практычных работ правядзення на больш высокім ўроўні самастойнасці школьнікаў. Да іх выкадання мэтазгодна прыступіць толькі пасля таго, як вучні авалодалі неабходнымі прыёмамі вучэбнай дзейнасці з картаграфічнымі, статыстычнымі і іншымі крыніцамі ведаў.

Не абазначаны зорачкай практычныя работы могуць выконвацца ў уснай або пісьмовай формах і быць ацнены на погляд настаўніка.

Да асобнай групы належыць практычныя ўменныя вучняў па выкананні заданняў на контурнай карце. Настаўнік вызначае дакладнасць наіяснення географічных аб'ектаў, правільнасць і акуратнасць запісання контурнай карты. У выпадку недаадаваенасці наборам заданняў на контурнай карце можна ўключыць іншыя заданні ў адпаведнасці з патрабаваннямі праграмы, не перагружаючы пры гэтым вучняў дадатковай інфармацыяй.

У праграме 6 класа практычныя работы краязнаўчага характару (№4 ў тэме 3, №3 ў тэме 4 і №1 ў тэме 6) праводзіцца на мясцовасці ў час вывучэння адпаведных тэм альбо ў час аяснення экскурсіі, абазначанай праграмай.

Афармленне вынікаў праграмных практычных работ ажыццяўляецца вучнямі ў форме тэкставых апісання, чарцяжа, схемы, табліцы, мадэлі на контурнай карце і г.д.

Метадычныя рэкамендацыі па арганізацыі і правядзенні практычных работ далены ў вучэбна-метадычных дапаможніках па кожнаму курсу географіі, выдзеленыя ў рэспубліцы. Па-ранейшаму можна скарыстаць метадычны дапаможнік Сіроўца У.І. "Практические работы по географии и методика их выполнения (6-10 классы): Пособие для учителя. — М.: АРКТИ, 1998, 1991. У 2000 годзе выдаецца "Асобына Дах" выдзеленыя сынтэты для практычных работ па географіі ва ўсіх класах (6-10), падрыхтаваныя аўтарам С.Б. Холевым.

Пры фарміраванні ведаў, уменняў і навыкаў вучняў вялікая ўвага надаецца картаграфічнаму метадзе як інструменту пазнання прасторавага рымнічэння географічных аб'ектаў і з'яў, як сродка стварэння нойбры тэрыторій і цільных даследавання, ацывняння і прагназавання змяненняў у навакольным асяроддзі. Між тым, школьная практыка сасцвячыл, што неадэкватна арганізаваная работа з картай на ўроку прыносіць да не адпавядаючай патрабаванням праграмы якасці картаграфічных ведаў і ўменняў вучняў.

У сувязі з гэтым рэкамендуецца настаўніку больш дакладна адбіраць на ўрок асноўныя картаграфічныя матэрыялы згодна стандарту і праграме, пры гэтым рабіць акцэнт на развіццё мыслення вучняў праз выкарыстанне разнастайных метадаў работы з картай.

Ужо выпушчана значная колькасць картаграфічнай прадукцыі. У бягучым годзе рыхтуюцца да выдання наступныя насенныя карты:

Асноўныя сельскагаспадарчыя культуры свету;

Глобавая карта свету;

Народы і шчыльнасць насельніцтва свету;

Рэспубліка Беларусь. Насельніцтва;

Вучэбна-геаграфічная карта.

У 2001 годзе ўжо выдзелены атласы на рускай мове па пачатковаму курсу географіі для 6 класа і па географіі мацерыкоў і краін для 7 класа. І тым жа атласам будучы выдзелены на беларускай мове да пачатку новага навучальнага года.

Плануецца выпушчыць атласы па географіі мацерыкоў і краін для 8 класа да канца бягучага года.

Да новага навучальнага года ў кнігагандаль паступляць камплекты контурных карт для 6-10 класаў. Контурныя карты для 7, 8 класаў —

новыя, якія маюць колеравы фон у дзве фарбы і сістэму вучэбных заданняў у адпаведнасці са зместам нацыянальных атласаў.

У 2001 годзе ў аддзеле адукацыі паступілі праграмы для паглыбленага і профільнага навування географіі (8-11 класы). У бягучым годзе будзе выдзелены вучэбны дапаможнік: Мяснічка Я.М. і інш. Географія Беларусі, 9 клас (з паглыбленым вывучэннем географіі). Мін.: Народная асвета.

У арганізаванай вучэбна-выхавальнага працэсу па географіі на базавым і павышаным ўроўні можна скарыстаць наступныя артыкулы:

— Горкіна Т.И. Проблемы и перспективы использования нетрадиционных видов энергии. География в школе. 2000, №6

— Горкіна Т.И. Географические аспекты формирования международного рынка капитала в послевоенный период. География в школе. 2000, №2

— Громов А.С. Тойотизм. Новая форма организации труда и производства. "География". 2000, №28.

— Диттерсбург Ю.Д. Африка: природа, население, хозяйство. Страны Африки: Египет, Нигерия, ЮАР. География в школе. 2001, №2.

— Евдокимов В.И. Экзогенные рельефообразующие процессы. География, 2000, №26.

— Зяц Д.В. Политическая карта мира: что изменилось за 100 лет. География, 2001, №17.

— Крайко Б. Нефтяная и газовая промышленность мира. География: проблемы выкладки. 2000, №4.

— Козаренко А.Е. Современные представления о внутреннем строении Земли и литосферы. География, 2000, №4.

— Лазаревич К.С. Ветер. География, 2000, №35.

— Маскаковский В.П. Демографический взрыв в современном мире. География, 2001, №13, 19.

— Маскаковский В.П. Развитие и география международного туризма. География в школе, 2000, №8.

— Махоткин А.В. Региональное деление стран Азии. География в школе, 2000, №2.

— Пивоваров Ю.И. Урбанизация в современном мире. География в школе, 2000, №5.

— Сухоруков В.Д. Европейские регионы: Восточная Европа. География в школе, 2000, №6.

— Ченчик Н. Корбетта Г. Третичный сектор. География, 2000, №25.

Міжнароднае развіццё асобы вучня стала цэнтральнай задачай сучаснай школы, у якой набываюцца не толькі веда, ўменні і навыкі, а і способы іх атрымання, замцавання і выкарыстання на практыцы. Асабліваю ўвага надаецца індывідуальным і калектыўным формам навування: самастойнай дзейнасці вучняў, валодання прыёмамі пошукаў і творчай пазнавальнай дзейнасці.

Удасканаленне ўрока па гэтых і іншых сучасных накірунках адбываецца пад настаўнікам выкарыстоўваючы эфектыўныя метады і тэхналогіі. Ёсць вопыт распацоўкі цільных курсаў географіі па модульнай тэхналогіі. У 2001 годзе выдаецца "Народная асвета" будзе выпуш-

чаны першы вучэбна-метадычны дапаможнік Быстровай С.М. "Модульнае навучанне на ўроках географіі", 6 клас. На старонках навукова-метадычных часопісаў і газеты "Географія" падаецца вопыт распацоўкі ўрокаў па сучасных тэхналогіях:

— групавы і калектыўны спосабы навування — Географія в школе, 2000, №8; 2001, №17. Географія, 2000, №31;

— модульная — Географія: праблемы выкладання, 2000, №2, 3;

— метады практыку — Географія, 2000, №28, 31;

— поўнага засваення — Географія: праблемы выкладання, 2000, №4;

— прагназаванне — Географія в школе, 2000, №7;

— поўнага засваення — Географія: праблемы выкладання, 2000, №2; 2001, №16.

Пры падрыхтоўцы вучняў да алімпіяд настаўнікі могуць арыентавацца на матэрыялы, змешчаныя ў кнізе Аношкі В.С. і інш. "Задания олимпиады по географии". 1991-2000 гг. — Мн.:Тэхнолоя. Сазместам алімпіядных заданняў у Расіі можна пазнаёміцца праз газету "Географія", 2000, №46; 2001, №16, 20.

Рэалізацыя дзейнага падыходу ў навуванні географіі ў значнай ступені залежыць ад стану кабінета географіі, магчымыя эфектыўнага выкарыстання сродкаў навування, у тым ліку як традыцыйных, так і сучасных: відэафрагментаў і відэафільмаў, камп'ютэра. Унавага абсталявання кабінета неабходнымі вучэбнымі сродкамі не павінна паслабляцца. Паралельна настаўнікам аб выкарыстанні інфармацыйных тэхналогій даюцца ў артыкулах:

"Как пользоваться Интернетом". География, 2001, №13.

"Ресурсы Интернета для учителя географии". География, 2001, №19.

"Проведение дистанционного исследовательского проекта через Интернет в школьной географии". География в школе, 2000, №5.

У змест метадычнай работы з настаўнікамі географіі рэкамендуецца ўключыць актыўныя метады навування па аваалоданню эфектыўнымі адукацыйнымі тэхналогіямі, разнастайнымі прыёмамі картаграфічнай падрыхтоўкі вучняў, метадамі фарміравання агульнавучэбных і прадметных уменняў і навыкаў, у тым ліку інтэлектуальных.

Неабходную дапамогу метадыстам і кіраўнікам метадычных аб'яднанняў у арганізаванай практычнай работы з настаўнікамі ў сучасных умовах аказваюць курсы, семінары і іншыя формы, якія праводзяцца на розных ўроўнях. 6-7 верасня бягучага года ў Акадэміі паслядипломнай адукацыі адбудзецца семінар-практыкум "Развіваючае навучанне ў навукальным працэсе па географіі", з 14 па 26 студзеня 2002 года — курсы метадыстаў і кіраўнікоў МА настаўнікаў географіі "Інавацыйныя працэсы ў географічнай навуцы і тэхналогіях як выкладання".

Галоўнае ўпраўленне агульнай сярэдняй адукацыі.

Эстетический цикл

В 2001-2002 учебном году преподавание мировой художественной культуры осуществляется по программам, изданным в 1999 году.

Учителям предлагаются на выбор две программы: "Мировая художественная культура" и "Человек в мире культуры".

Обращаем внимание учителей на то, что программы построены по "рамочному" принципу, т.е. объем учебного материала значительно расширен. Это диктует необходимость создания каждым учителем индивидуального календарно-тематического плана.

При его составлении следует учесть следующие факторы:

— цель и задачи художественно-эстетического образования;

— психолого-педагогические, возрастные особенности учащихся;

— материальную базу учебного заведения;

— наличие учебных и аудиовизуальных пособий.

Учитель может отобрать часть материала для наиболее подробного изучения, другие темы рассмотреть обзорно.

Важно учесть методические требования к составлению индивидуального плана:

— необходимость сохранения основных сведений об искусстве в разные эпохи, характерных черт различных видов искусства, стилей, жанров, сведений о их наиболее ярких представителях;

— в какой мере по мере возможности следует представить произведения всех основных видов художественного творчества, так как предмет мировой художественной культуры носит интегрированный характер;

— материал по белорусской культуре должен быть представлен параллельно материалу по мировой культуре, начиная с древних времен до современности, причем особое внимание необходимо обратить на окружающее культурное пространство, играющее огромную роль в воспитании зрительской, слушательской и общей культуры современного человека;

— при работе над каждой темой курса учащиеся должны быть включены в следующие виды художественно-творческой деятельности: восприятие произведений, изучение теории и истории искусства и самостоятельное творчество.

Составляя свой календарно-тематический план, учитель, в целях учета возрастных и психологических особенностей учащихся, может использовать хронологические инверсии.

С позиции вышеперечисленных целей и задач художественно-эстетического образования предмет мировой художественной культуры — это не традиционная передача и пассивное восприятие готовых знаний, выводов и точек зрения, а создание условий для индивидуального развития личности.

С этой точки зрения преподавание мировой художественной культуры — это прежде всего процесс творческих поисков, художественных открытий и идей, понимания и прочтения шедевров мирового искусства, овладения его выразительными средствами.

Успех достижения этих целей и задач во многом зависит от профессиональных качеств учителя МХК, его умения творчески подойти к организации учебного процесса, так как невозможно раскрыть что-то индивидуальность, работая стандартно.

Важными направлениями в работе учителя МХК являются деятельностный и личностно-ориентированный подходы, повышение эффективности педагогического процесса, что невозможно без внедрения новых педагогических технологий. Важно, чтобы за технологизацией учебного процесса не были забыты основные принципы преподавания МХК: приоритет творческой задачи над знаниями, умениями и навыками в создании выразительного образа, гуманитарное воздействие на личность человека, ее развитие и формирование.

При ознакомлении с новым материалом, его закреплении и проверке знаний учащихся учитель может использовать репродуктивные, аналитические (проблемно-поисковые) и творческие задания (даны в инструктивно-методическом письме "Искусство" к 2000-2001 учебному году).

Применяя в процессе донесения информации и усвоения ее учащимися такой традиционный метод, как лекция, необходимо
